

**MEDENÎ USUL
HUKUKU**

Prof. Dr. Ali Cem BUDAK

Prof. Dr. Varol KARAASLAN

MEDENÎ USUL HUKUKU

9. BASI

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2026

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1268
Sertifika no | Certificate Number: 77398

Filiz Kitabevi
Yayın No | Publication Number: 2026/17

Kitap Adı: Medenî Usul Hukuku
Book Title: Law of Civil Procedure
ISBN: 978-625-8585-13-1
DOI: doi.org/10.64161/filiz.9786258585131

Yazar(lar) | Author(s): Prof. Dr. Ali Cem BUDAK | orcid.org/0000-0002-3756-4964
Kurum | Institution: İstanbul Ticaret Üniversitesi | Istanbul Commerce University
Prof. Dr. Varol KARAASLAN | orcid.org/0000-0002-9139-5786
Kurum | Institution: Kocaeli Üniversitesi | Kocaeli University

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph
Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish
Ebat | Dimensions: 16,5 x 23,5 cm
Baskı Sayısı | Edition: 9th edition
Sayfa Sayısı | Pages: 605 pages

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart 2026 | March 2026
Yayın Yeri | Place of Publication: İstanbul, Türkiye
Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: Vildan YAVUZ / Özge DANE
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 77398)

Konu Kategorisi | Subject Categories: Medenî Usul Hukuku | Civil Procedure Law

© All rights reserved | Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Mollahüsrev Mah. Cemalyener Tosyalı Cad. No: 57A
Vefa-Fatih / İstanbul • Tel: +90 (212) 527 07 18
www.filizkitabevi.com • bilgi@filizkitabevi.com

Ali Cem Budak 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuş; 1990, 1991 ve 1997 yıllarında sırasıyla İstanbul, Londra ve Bremen Üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora (*summa cum laude* derecesi ile) öğrenimlerini tamamlamıştır. İstanbul, Bremen, Koç, Yeditepe ve Kocaeli Üniversitelerinde araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Medenî usul ve icra iflas hukuku alanında aralarında *Making Foreign People Pay* (1999), *Medenî Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması* (2000), *İcra ve İflas Hukukunda Kiralayanın Hapis Hakkının Korunması* (2003), *İpotegün Paraya Çevrilmesi* (2008), “*Kılı kırk yarma makinası*” – *Medenî Usul Hukukunda Kavram İctihadı ve Menfaat İctihadı* (2021), *Avrupa'da Hukuk Yargılamasının Kısa Tarihi* (2023) başlıklı eserlerin de bulunduğu kitaplar yayımlamıştır. Hâlen İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesidir.

Varol Karaaslan 1997 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, 2004 yılında Münster Westfälische Wilhelms Üniversitesinde yüksek lisans, 2007 yılında da aynı üniversitede doktora eğitimini tamamlamıştır. *Internationale Zustellungen nach der EuZVO und der ZPO und ihre Auswirkungen auf die Anerkennung der Entscheidungen* (2007), *Medenî Usul Hukukunda Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi* (2. Bası, 2019)) ve *Tacir Olmayan Gerçek Kişilerin Borç Tasfiye Usulü (Tüketici İflası)* (2021) kitaplarının yazarıdır. Hâlen Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesidir.

Öğrencilerimize

ÖNSÖZ

Kitabımızın dokuzuncu basısında kazaî içtihatlar güncellenmiş; Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ve Mahkemeler Teşkilatı Kanunu'nda değişiklikler yapan 7531 ve 7550 sayılı Kanun hükümleri metne işlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin HMK ile ilgili verdiği iptal kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin hukuk yargılamasıyla ilgili hak ihlali kararları da okuyucunun dikkatine sunulmuştur.

Bu vesileyle dizgiyi titizlikle yapan Vildan Yavuz'a ve değerli yayıncı Oğuzhan Oruç'un şahsında Filiz Kitabevinin tüm çalışanlarına teşekkür ediyoruz.

Kitabın okuyuculara yararlı olmasını dileriz.

Sütlüce, Umuttepe, Ocak 2026

Ali Cem Budak / Varol Karaaslan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR	XXIII
GENEL KAYNAKÇA	XXVII
ÖZET	XXIX
ABSTRACT	XXIX

§ 1- GİRİŞ .....

1

I. Medenî Usul Hukukunun Konusu	1
II. Medenî Usul Hukukunun Amacı	3
III. Medenî Usul Hukukunun Tarihî Gelişimi ve Bugünkü Medenî Usul Kanunumuz	6
IV. Medenî Usul Hukukunun Pozitif Kaynakları	11
V. Yargılama Hukuku Güvenceleri ve Medenî Usul Hukuku Bakımından Önemi	12
VI. Usul Hükümlerinin Zaman İtibariyle Uygulama Alanı	14
VII. Medenî Usul Hükümlerinin Yorumu	18
VIII. Usul Hukuku İşlemleri	20
IX. Medenî Usul Hukukunda İlmî ve Kazaî İçtihatlar	23

§ 2- MAHKEME TEŞKİLATI VE YARGI GÖREVLİLERİ .....

27

I. Yargı Erki ve Adlî Yargı Mahkemeleri	27
II. Hâkimlik Mesleği	29
III. Hâkimlerin Bağımsızlığı	31
IV. Hâkimlerin Tarafsızlığı	33
V. Hâkimin Yasaklılığı ve Reddi	35
VI. Hâkimin Hukukî Sorumluluğu	38
VII. İstinabe	39
VIII. Avukatlık	40

§ 3- DAVANIN AÇILACAĞI MAHKEME (GÖREV VE YETKİ) .....

45

I. Davanın Hangi Mahkemede Açılacağı	45
A. Mahkemelerin Görev ve Yetkisi, Hak Arama Hürriyeti ve Tabii Hâkim İlkesi	45

B. Mahkemelerin Görevi	48
1. Görevle İlgili Temel Kurallar	48
2. Özel Görevli Mahkemeler	50
a) Sulh Hukuk Mahkemesi	50
b) Asliye Ticaret Mahkemesi	50
c) Tüketici Mahkemeleri	53
d) Diğer Özel Görevli Mahkemeler	55
C. Mahkemelerin Yetkisi	56
1. Genel Yetki Kuralı	57
2. Sözleşmeye Dayanan Davalarda Yetki	60
3. Haksız Fiil Davalarında Yetki	61
4. Mirastan Doğan Davalarda Yetki	61
5. Taşınmaz Davalarında Yetki	62
6. Karşı Davada Yetki	62
7. Şubeler ve Tüzel Kişilerle İlgili Davalarda Yetki	63
8. Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Davalarda Yetki	63
9. Yetki Sözleşmesi	64
D. Görevsizlik ve Yetkisizlik Hakkındaki Usulî Savunmaların İleri Sürülmesi	72
E. Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler ve Yargı Yerinin Belirlenmesi	72
§ 4- YARGILAMA HUKUKU GÜVENCERİ VE YARGILAMAYA HÂKİM OLAN İLKELER	75
I. Yargılama Hukuku Güvenceleri	75
A. Adil Yargılanma Hakkı	75
B. Hukukî Dinlenme Hakkı	78
II. Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler	80
A. Aleniyet İlkesi	81
B. Doğrudanlık İlkesi	83
C. Usul Ekonomisi İlkesi	87
D. Tasarruf İlkesi	88
E. Taraflarca Getirilme İlkesi	90
F. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi	93
G. Tarafların Dürüst Davranma ve Doğruyu Söyleme Ödevi	99
H. Yargılamayı Hâkimin Sevki ve İdare Etmesi	101
III. Yargılama Hukuku Güvencelerinin ve Yargılamaya Hâkim Olan İlkelerin İhlali	101

§ 5- DAVADA TARAFLAR	103
I. Taraf Kavramı	103
II. İki Taraf Sistemi	104
III. Taraf Ehliyeti, Dava Ehliyeti ve Dava Takip Yetkisi	105
A. Taraf Ehliyeti	105
B. Dava Ehliyeti	111
C. Dava Takip Yetkisi	113
IV. Davaya Vekâlet	116
V. Taraflara İlişkin Dava Şartlarının İncelenmesi	119
VI. Davada Tarafın Yanlış Gösterilmesi	120
§ 6- DAVA ARKADAŞLIĞI VE DAVAYA MÜDAHALE	123
I. Dava Arkadaşlığı	123
A. İhtiyarî Dava Arkadaşlığı	123
B. Mecburî Dava Arkadaşlığı	126
II. Fer'î Müdahale ve Davanın İhbarı	131
A. Fer'î Müdahale	131
B. Davanın İhbarı	135
III. Aslî Müdahale	137
IV. Cumhuriyet Savcısının Davada Yer Alması	140
§ 7- TEBLİGAT, SÜRELER, ESKİ HÂLE GETİRME VE ADLÎ TATİL	141
I. Tebligat	141
A. Genel Olarak	141
B. Tebligat Usulleri	142
C. Milletlerarası Tebligat	145
II. Süreler ve Eski Hâle Getirme	148
A. Süreler	148
B. Eski Hâle Getirme	150
III. Adlî Tatil	152
§ 8- DAVA TÜRLERİ	155
I. Giriş	155
II. Hukukî Himayenin Niteliğine Göre Dava Türleri	156
A. Eda Davası	156
B. Tespit Davası	157

C. İnşai Dava	158
III. HMK'da Yer Verilen Diğer Dava Türleri.....	161
A. Kısmî Dava.....	161
B. Belirsiz Alacak Davası	162
C. Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi).....	169
D. Terditli Dava	171
E. Seçimlik Dava	171
F. Topluluk Davası	172

§ 9- DAVA ŞARTLARI VE İLK İTİRAZLAR 175

I. Dava Şartları	175
A. Mahkemeye İlişkin Dava Şartları.....	176
1. Türk Mahkemelerinin Yargı Yetkisinin (Yargı Hakkının) Bulunması.....	176
2. Yargı Yolunun Caiz Olması.....	176
B. Taraflara İlişkin Dava Şartları	181
C. Dava Konusuna İlişkin Dava Şartları	181
1. Hukukî Menfaat	181
a) Eda Davalarında Hukukî Menfaat	183
b) Tespit Davalarında Hukukî Menfaat	184
c) İnşai Davalarda Hukukî Menfaat.....	185
2. Derdestlik.....	186
3. Kesin Hüküm Bulunmaması	188
4. Gider Avansı	188
5. Teminat.....	190
6. Diğer Dava Şartları	191
II. Dava Şartlarının İncelenmesi	192
III. İlk İtirazlar.....	193
A. İlk İtirazların İleri Sürülmesi.....	194
B. İlk İtirazların İncelenmesi	194

§ 10- DAVA KONUSU, DAVANIN AÇILMASI VE KARŞI DAVA 195

I. Dava Kavramı ve Davanın Konusu	195
II. Davanın Açılması ve Dilekçeler Aşaması.....	200
A. Dava Dilekçesi	201
1. Dava Dilekçesinin Zorunlu Unsurları	201
2. Dava Dilekçesinin Zorunlu Olmayan Unsurları	204
B. Dava Açılması ve Sonuçları.....	208

C. Cevap Dilekçesi	211
D. Savunma Araçları	213
E. İkinci Dilekçeler Aşaması	218
III. Karşı Dava	219
§ 11- İDDİA VE SAVUNMANIN DEĞİŞTİRİLMESİ VE GENİŞLETİLMESİ YASAĞI VE ISLAH	223
I. İddia ve Savunmanın Değiştirilmesi ve Genişletilmesi Yasağı.....	223
II. Islah	229
§ 12- DAVANIN GERİ ALINMASI, DAVA KONUSUNUN DEVRİ, İRADÎ TARAF DEĞİŞİKLİĞİ... 235	
I. Davanın Geri Alınması	235
II. Dava Konusunun Devri	236
III. İradî Taraf Değişikliği	237
§ 13- ÖN İNCELEME..... 241	
§ 14- TAHKİKAT..... 247	
I. İsticvap	249
II. Tarafların Dinlenmesi	251
III. Tutanaklar	252
IV. Dosyanın İşlemden Kaldırılması.....	253
V. Ön Sorun.....	254
VI. Bekletici Sorun.....	255
VII. Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması	257
§ 15- İSPAT VE DELİLLER..... 261	
I. İspat Hukukuna İlişkin Bazı Temel Kavram ve Müesseseler	261
A. İspat Kavramı	261
B. İkrar.....	262
C. İspat Yüğü.....	267
1. İspat Yüküne İlişkin Temel Kavramlar	267
2. İspat Yüğü Bakımından Özellik Arz Eden Durumlar	269
D. İspat Ölçüsü	271
E. İspat Gücü	273
F. Somutlaştırma Yüğü.....	274
G. Karineler.....	275
II. Deliller	278
A. Delil Sistemleri	278

B. Hukuka Aykırı Deliller	280
C. Delil Sözleşmeleri	283
D. Delillerin İleri Sürülmesi	284
E. Delil Türleri	290
1. Kesin Deliller	290
a) Senet	291
aa. Senet ve Belge Kavramları	291
bb. İspat Şartı-Geçerlilik Şartı Ayrımı	292
cc. Senetlerin İspat Gücü	294
dd. Senetlerin Üçüncü Kişilere Karşı İspat Gücü	297
ee. Senet ve Belgelerin Mahkemeye İbrazi	298
ff. Ticarî Defterlerle İspat	300
b) Yemin	303
c) Kesin Hüküm	306
2. Takdirî Deliller	306
a) Tanık Beyanı	306
aa. Tanıklıktan Çekinme	309
i. Kişisel Nedenlerle Tanıklıktan Çekinme	309
ii. Sır Nedeniyle Tanıklıktan Çekinme	309
iii. Menfaat İhlali Tehlikesi Nedeniyle Tanıklıktan Çekinme	310
bb. Tanık Beyanının Değerlendirilmesi	311
b) Bilirkişi	312
aa. Genel Olarak	312
bb. Bilirkişilik Kanunu ile Yapılan Düzenlemeler	313
cc. Bilirkişi Raporu	315
dd. Bilirkişi Raporunun Değerlendirilmesi	319
ee. Bilirkişinin Hukukî Sorumluluğu	320
c) Keşif	321
d) Kanunda Düzenlenmemiş Deliller	322
III. Senetle İspat Zorunluluğu	323
A. Temel Kural	323
B. Senetle İspat Zorunluluğunun İstisnaları	326
1. Ticarî Defterlerle İspat Usulünün Senetle İspat Zorunluluğu ile İlişkisi	326
2. Manevî İmkânsızlık Hâlleri	327
3. Maddî İmkânsızlık Hâlleri	327
4. Delil Başlangıcı	329
C. Senede Karşı Senetle İspat Zorunluluğu	331

§ 16- SÖZLÜ YARGILAMA VE HÜKÜM	335
I. Sözlü Yargılama	335
II. Karar ve Hüküm	336
III. Hükümün Tashihi, Tavzihi ve Tamamlanması	340
IV. Hükümün Etkileri ve Kesin Hüküm	341
A. Genel Olarak	342
B. Şekîf Anlamda Kesin Hüküm	342
C. Maddî Anlamda Kesin Hüküm	343
1. Maddî Anlamda Kesin Hükümün Unsurları	343
2. Kesin Hükümün Etkileri	344
a. Kesin Hükümün Olumsuz (Dava Şartı) Etkisi	344
b. Kesin Hükümün Olumlu (Kesin Delil) Etkisi	345
c. Yenilik Doğuran (İnşai) Etki	347
d. Kesin Hükümün Unsur Etkisi	347
3. İlamların Belge Olarak Delil Teşkil Etmesi	349
4. Kesin Hükümün Kişi Bakımından Sınırları	350
5. Ceza Mahkemesi Kararının Hukuk Mahkemesini Bağlaması	351
§ 17- HÜKÜM VE USULÎ RET DIŞINDAKİ NİHAÎ KARARLAR	355
I. Giriş	355
II. Davaya Son Veren Taraf İşlemleri	356
A. Davadan Feragat ve Davayı Kabul	358
B. Sulh	360
III. Davanın Açılmamış Sayılması	363
IV. Davanın Konusuz Kalması	365
§ 18- YARGILAMA GİDERLERİ VE ADLÎ YARDIM	367
I. Yargılama Giderleri	367
II. Adlî Yardım	372
§ 19- BAŞİT YARGILAMA USULÜ	375
§ 20- GEÇİCİ HUKUKÎ KORUMA TEDBİRLERİ	379
I. Genel Olarak	379
II. İhtiyatî Tedbir	380
A. İhtiyatî Tedbir Türleri	381

B. İhtiyatî Tedbirde Yargılama Usulü	382
1. İhtiyatî Tedbirde Görev ve Yetki.....	382
2. Tedbir Talebi	383
3. İhtiyatî Tedbirde Teminat	383
4. İhtiyatî Tedbir Kararına İtiraz ve Kanun Yolu.....	383
5. İhtiyatî Tedbir Kararının Uygulanması ve Tedbiri Tamamlayan İşlemler	385
6. İhtiyatî Tedbir Dolayısıyla Tazminat	386
III. Delillerin Tespiti.....	386
§ 21- ÇEKİŞMESİZ YARGI.....	389
I. Genel Olarak.....	389
II. Çekişmesiz Yargı İşleri.....	392
III. Çekişmesiz Yargı İşlerinin Sınıflandırılması	392
IV. Çekişmesiz Yargı Organları	394
V. Çekişmesiz Yargıda Görev ve Yetki	394
VI. Bir İşin Yargılama Sırasında Çekişmesiz Olmaktan Çıkıp Çekişmeli Yargı Alanına Girmesi	395
VII. Çekişmesiz Yargıda İlgililer.....	397
VIII. Çekişmesiz Yargıda Üçüncü Kişilerin Yargılamaya Katılması	397
IX. Çekişmesiz Yargıda Yargılama Usulü.....	398
A. Çekişmesiz Yargıda Yargılamanın Başlaması	399
B. Çekişmesiz Yargıda Yargılama Konusunun Belirlenmesi	399
C. Çekişmesiz Yargıda Re'sen Araştırma İlkesinin Uygulanması	400
D. Çekişmesiz Yargıda Yargılamanın Sona Ermesi.....	400
1. Talebin Geri Alınması, Feragat, Kabul ve Sulh.....	400
2. Nihai Karar	400
E. Çekişmesiz Yargıda Kanun Yolları	401
1. Çekişmesiz Yargı Kararlarına Karşı İstinaf.....	401
2. Çekişmesiz Yargı Kararlarına Karşı İtiraz.....	403
a. Adın Değiştirilmesine İtiraz.....	403
b. Vesayet ile İlgili Çekişmesiz Yargı İşlerinde İtiraz	404
aa. Vasi Tayinine İtiraz	404
bb. Vasinin Azline İlişkin Sulh Hukuk Mahkemesi Kararına İtiraz	404
cc. Sulh Hukuk Mahkemesinin Vesayet Makamı Olarak Verdiği Kararlara İtiraz	404

§ 22- KANUN YOLLARI	407
I. Genel Bilgiler	407
II. HMK'nın Kanun Yollarına İlişkin Hükümleri	410
A. HMK'nın Kanun Yolları Hükümlerinin Zaman İtibarıyla Uygulanması	410
B. HMK'ya Göre Kanun Yolları	415
1. İstinaf	416
a. İstinaf Başvurusu	416
aa. Yetkili İstinaf Mahkemesi	416
bb. İstinaf Edilebilecek Kararlar	417
cc. İstinaf Gerekçesi ve Talep Sonucu	421
dd. İstinafa Hangi Tarihte Başvurulmuş Sayılacağı	421
ee. İstinaf Süresi	422
ff. İstinaf Dilekçesine Cevap ve Katılma Yoluyla İstinaf	423
gg. İstinaftan Feragat	424
hh. İstinafın İcraya Etkisi	425
b. İstinaf İncelemesi	428
aa. İstinafa Ön İnceleme	428
bb. İstinafa Esastan İnceleme	431
c. İstinafa Karar	434
aa. Bölge Adliye Mahkemesinin Duruşma Yapmadan ve Kesin Olarak Karar Vereceği Hâller	438
i. Davaya Bakması Yasak Olan Hâkimin Karar Vermiş Olması ve İleri Sürülen Haklı Ret Talebine Rağmen Reddedilen Hâkimin Davaya Bakmış Olması	439
ii. Mahkemenin Görevli ve Yetkili Olmasına Rağmen Görevsizlik veya Yetkisizlik Kararı Vermiş Olması veya Mahkemenin Görevli ya da Yetkili Olmamasına Rağmen Davaya Bakmış Bulunması	440
iii. Diğer Dava Şartlarına Aykırılık Bulunması	442
iv. Mahkemece Usule Aykırı Olarak Davanın veya Karşı Davanın Açılmamış Sayılmasına Karar Verilmiş Olması	442
v. Mahkemece Usule Aykırı Olarak Davaların Birleştirilmesine veya Ayrılmasına Karar Verilmiş Olması	443
vi. Mahkemece Uyuşmazlığın Çözümünde Etkili Olabilecek Ölçüde Önemli Delillerin Toplanmamış veya Değerlendirilmemiş Olması ya da Talebin Önemli Bir Kısmı Hakkında Karar Verilmemiş Olması	445
bb. Bölge Adliye Mahkemesinin Duruşma Yapmadan Esasa İlişkin Karar Vereceği Hâller	448
d. İstinaf İncelemesinde Yapılamayacak İşlemler	450
2. Temyiz	453

a. Temyiz Başvurusu	453
aa. Temyiz Edilebilecek Kararlar.....	453
bb. Temyiz Sebepleri ve Talep Sonucu	456
cc. Temyize Hangi Tarihte Başvurulmuş Sayılacağı.....	459
ee. Temyiz Dilekçesine Cevap ve Katılma Yoluyla Temyiz	460
ff. Temyiz Dilekçesinin Hangi Yargıtay Dairesine Gönderileceği (Yargıtay Daireleri Arasındaki İş Bölümü)	460
gg. Temyizden Feragat	461
hh. Temyizin İcraya Etkisi	461
b. Temyiz İncelemesi	461
aa. Temyizde Ön İnceleme.....	461
bb. Temyizde Esastan İnceleme	462
c. Temyizde Karar.....	463
d. Bozma Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler.....	466
3. Kanun Yararına Temyiz	473
4. Yargılamanın İadesi.....	475
C. HUMK'un Eski (20.07.2016 Tarihinden Önce Karara Bağlanan Davalarda Uygulanan) Hükümlerine Göre Kanun Yolları	481
1. HUMK'un Eski Kanun Yolları Hükümlerinin Zaman İtibarıyla Uygulama Alanı	481
2. Temyiz.....	482
a. Temyiz Başvurusu	482
aa. Temyiz Edilebilecek Kararlar.....	482
bb. Temyiz Sebepleri ve Talep Sonucu	483
cc. Temyize Hangi Tarihte Başvurulmuş Sayılacağı.....	485
dd. Temyiz Süresi.....	486
ee. Temyiz Dilekçesine Cevap ve Katılma Yoluyla Temyiz	486
ff. Temyiz Dilekçesinin Hangi Yargıtay Dairesine Gönderileceği (Yargıtay Daireleri Arasındaki İş Bölümü)	486
gg. Temyizden Feragat	486
hh. Temyizin İcraya Etkisi	487
b. Temyiz İncelemesi	487
aa. Temyizde Ön İnceleme.....	487
bb. Temyizde Esastan İnceleme	487
c. Temyizde Karar.....	487
d. Bozma Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler.....	488
3. Kanun Yararına Temyiz	489
4. Karar Düzeltme Yolu	490

§ 23- TAHKİM	493
I. Giriş	493
II. Tahkim Hükümlerinin Uygulama Alanı	494
III. Tahkime Elverişlilik	496
IV. Tahkim Sözleşmesi	497
V. Tahkimde Görevli ve Yetkili Mahkeme	499
VI. Tahkim İtirazı	500
VII. Tahkimde Geçici Hukukî Koruma	500
VIII. Hakemlerin Seçimi	502
IX. Hakemlerin Kendi Yetkileri Hakkında Karar Vermeleri	503
X. Tahkim Yargılamasında Usul	504
XI. Hakemlerin Hakkaniyet ve Nasafet Kurallarına Göre Karar Vermeleri	505
XII. Hakem Yargılamasında Tebligat	506
XIII. Hakem Kararlarının İptali	507
XIV. Hakem Kararlarının İcra Kabiliyeti	509
XV. Hakem Kararlarına Karşı Yargılamanın İadesi	510
§ 24- ARABULUCULUK	513
I. Genel Olarak	513
II. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda Arabuluculuk	516
A. Arabuluculuk ve Arabulucular	516
B. Arabuluculuğa Elverişlilik	518
C. Arabuluculuğa İlişkin Temel Kurallar	520
D. Arabuluculuk Faaliyeti	521
III. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk	524
A. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkındaki Genel Hükümler	524
B. İş Davalarında Arabuluculuk	528
C. Ticarî Davalarda Arabuluculuk	531
D. Tüketici Davalarında Arabuluculuk	532
IV. Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmaları Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu	534
KAVRAMLARA GÖRE ARAMA CETVELİ	535
KANUN MADDELERİNE GÖRE ARAMA CETVELİ	547

KISALTMALAR

AAÜT	Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesi
ABD	Ankara Barosu Dergisi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Aile Mahk. K.	Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun
aşa.	aşağıda
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Av. K.	Avukatlık Kanunu
AY	Anayasa
AYM	Anayasa Mahkemesi
b.	bent
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
Başv. No:	Başvuru numarası
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	bakınız
C.	Cilt
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
çev.	çeviren
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DÜHFD	Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	dipnotu
E.	Esas
Ed.	Editör
E-duruşma Yönetmeliği	Hukuk Muhakemelerinde Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası Hakkında Yönetmelik
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	Hukuk Dairesi

Kısaltmalar

HFD	Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kanunu
HUMK	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul Barosu Mecmuası
İBK	İçtihadı Birleştirme Kararı
İİD	Yargıtay İcra ve İflas Dairesi
İİK	İcra ve İflas Kanunu
İTBFD	İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi Dergisi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
İÜEF	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İzBD	İzmir Barosu Dergisi
K.	Kanun, Karar
karş.	karşılaştırınız
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
kn.	kenar numarası
KTK	Karayolları Trafik Kanunu
m.	madde ¹
Mahkemeler Teşkilatı K.	5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun
MERNİS	Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi
MİHBİR	Medenî Usul ve İcra İflas Hukukçuları Birliği
MİHDER	Legal Medenî Usul ve İcra-İflas Hukuku Dergisi
MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	Milletlerarası Tahkim Kanunu
MÜHFAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
NK	Nizasız Kaza
OJ	Official Journal of the European Union
RG	Resmî Gazete

---

¹ Sadece “m.” kısaltması ve madde numarası belirtilerek yapılan atıflar HMK’nın ilgili maddesine yapılmıştır.

Kısaltmalar

RGZ	Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
S.	Sayı
s.	sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
s. K.	sayılı Kanun
SMK	Sınâi Mülkiyet Kanunu
T.	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBBD	Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TKHK	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	Türk Medenî Kanunu
TNB	Türkiye Noterler Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı
Yasa HD	Yasa Hukuk Mevzuat ve İçtihat Dergisi
YD	Yargıtay Dergisi
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi
Yönetmelik	Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik
yuk.	yukarıda
YÜHFD	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GENEL KAYNAKÇA

- Alangoya, H. Yavuz, Medenî Usul Hukuku Esasları, İstanbul: Nemaş Matbaası, C. 1, 2000, C. 2, 2001.
- Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren Yıldırım, Nevhis, Medenî Usul Hukuku Esasları, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınları, 2009.
- Ansay, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Bası, Ankara: Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, 1960.
- Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema/Hanağası, Emel, Medenî Usul Hukuku, 11. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2025.
- Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim/Erdoğan, Ersin, Medenî Usul Hukuku, 5. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022.
- Berkin, Necmeddin, Medenî Usul Hukuku Esasları, İstanbul: Hamle Matbaası, 1969.
- Bilge, Necip/Önen, Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 3. Bası, Ankara: Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978.
- Budak, Ali Cem, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 15. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025.
- Erdemir, İter, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. 1, 2. Bası, Ankara: Sim Matbaacılık, 1998.
- Görgün, Şanal/Börü, Levent/Kodakoğlu, Mehmet, Medenî Usul Hukuku, 13. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2024.
- Karafakih, İsmail Hakkı, Hukuk Muhakemeleri Usulü Esasları, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952.
- Karlı, Abdurrahim, Medenî Muhakeme Hukuku, 5. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6 Cilt, 6. Bası, İstanbul: Demir Demir, 2001.
- Kuru, Baki, Medenî Usul Hukuku El Kitabı, 2 Cilt, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2020 (Kuru, Usul El Kitabı).
- Muşul, Timuçin, Medenî Usul Hukuku, 3. Bası, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Öztek, Selçuk, Türk Medenî Yargılama Hukukunda İstinaf ve Temyiz (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 341-m. 373 Şerhi), Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021 (Öztek, İstinaf ve Temyiz).
- Pekcanitez, Hakan, Medenî Usul Hukuku, (Ed. Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Akkan, Mine/Taş Korkmaz, Hülya), 3 Cilt, 15. Bası, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2017 (Pekcanitez/yazar).

Genel Kaynakça

- Postacıoğlu, İlhan E., Medenî Usul Hukuku Dersleri, 6. Bası, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1975.
- Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer, Medenî Usul Hukuku Dersleri, 7. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2015.
- Sungurtekin Özkan, Meral, Türk Medenî Yargılama Hukuku, İzmir: Barış Yayınları, 2013.
- Tanrıver, Süha, Medenî Usul Hukuku, 1. C., 4. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021; 2. C., 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022 (Tanrıver, Usul).
- Ulukapı, Ömer, Medenî Usul Hukuku, Konya: Mimoza Yayınları, 2014.
- Umar, Bilge, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014 (Umar, Şerh).
- Üstündağ, Saim, Medenî Yargılama Hukuku, 7. Bası, İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Yılmaz, Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 4 Cilt, 4. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021 (Yılmaz, Şerh).

Yararlanılan İnternet Kaynakları ve Veri Tabanları

www.e-uyar.com	(e-uyar)
www.hudoc.echr.coe.int	(aihm)
www.hukukturk.com	(hukukturk)
www.kazanci.com.tr	(kazanci)
www.legalbank.net	(legalbank)
www.lexpera.com.tr	(lexpera)
www.uyusmazlik.gov.tr	(uyusmazlık)
www.yargitay.gov.tr	(yargitay)

Law of Civil Procedure

ÖZET

Medenî usul hukuku ders kitabı olarak hazırlanan bu eserde; ispat ve delilleri de içine alacak şekilde ilk derece yargılaması, kanun yolları, ihtiyarî ve mecburî arabuluculuk ve tahkim konuları hak arama hürriyetini ön planda tutacak bir yorum yöntemiyle okuyucuya aktarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Medenî usul hukuku, temel yargısal haklar, kanun yolları, tahkim, arabuluculuk.

ABSTRACT

This is a textbook on law of civil procedure containing undergraduate courses on first-instance proceedings including evidence and appeal proceedings as well as commercial arbitration and ADR. The authors approach to the matter places procedural guarantees at the forefront.

Key words: Turkish law, civil procedure, procedural guarantees, appeal proceedings, commercial arbitration, ADR.

